

Europeisk fotboll håller på att kollapsa

Fokus den 23 februari 2026

Europeisk fotboll bär på ett löfte som få andra verksamheter kan mäta sig med. På planen råder formell jämlikhet. Elva mot elva. Samma regler för alla. Den som spelar bäst vinner. Just därför har fotbollen länge uppfattats som ett meritokratiskt ideal – en plats där prestation slår börd och där historiska hierarkier ständigt kan utmanas. Men detta löfte har blivit allt svårare att infria. Under ytan har spelet förändrats i grunden. Utfallet blir mer förutsägbart, resurserna koncentreras till ett fåtal klubbar och ersättningarna till de största stjärnorna når nivåer som saknar motstycke – inte bara inom idrotten, utan i ekonomin i stort.

Kontrasten blir tydlig om man jämför då och nu. När lagkaptenen Bobby Charlton ledde Manchester United till seger i Europacupen 1968 tjänade han, omräknat till dagens penningvärde, knappt fyra miljoner kronor per år. I dag uppbär Premier Leagues högst betalda spelare löner som är nästan hundra gånger högre. Och då är kommersiella sidoinkomster från reklamkontrakt och liknande inte ens inräknade. Samtidigt har övergångssummorna ökat från ett par miljoner till miljardbelopp. Rekordet innehas för närvarande av svenske Alexander Isak vars övergång från Newcastle till Liverpool 2025 kostade Liverpool 1,5 miljarder kronor.

Detta är inte ett moraliskt haveri och inte heller ett utslag av individuell girighet. Det är resultatet av hur marknader fungerar när det saknas institutioner och regelverk som beaktar helheten. Två krafter har varit avgörande. Den första är teknologisk. Globaliseringen av tv-rättigheter, strömningstjänster och sociala medier har gjort att de största klubbarna och mest karismatiska spelarna når en global publik till närmast noll marginalkostnad. Små skillnader i kvalitet eller attraktionskraft ger enorma skillnader i intäkter. Ekonomer talar om superstjärneffekter: marknader där ”vinnaren tar nästan allt”.

Den andra kraften är juridisk. Med den så kallade Bosmandomen 1995 integrerades fotbollens arbetsmarknad i EU:s allmänna regler om fri rörlighet. Spelare fick rätt att lämna sina klubbar utan ersättning när kontraktet löper ut och nationella begränsningar för EU-spelare försvann. Det ökade rörligheten – men också budgivningskrigen. Den nyligen avgjorda Diarra-domen går ännu längre och försvagar klubbarnas möjligheter att hålla kvar spelare som vill bryta kontrakt i förtid, vilket förra året utnyttjades av de svenska spelarna Alexander Isak och Viktor Gyökeres. Trots att de var bundna av kontrakt i ytterligare tre år slutade de att träna med sina klubbar och tvingade därigenom fram förtida försäljningar till högre rankade klubbar.

Om fotbollen ska förbli något mer än globaliserad elitunderhållning krävs reformer som går på djupet

Var och en av dessa förändringar kan försvaras isolerat, men tillsammans skapar de en självförstärkande dynamik där talang och kapital dras mot samma centrum. De rikaste klubbarna kan både köpa de bästa spelarna och hindra rivaler från att göra detsamma. Resultatet är inte bara extrema löner för ett fåtal individer, utan en gradvis urholkning av konkurrensen.

Historiskt har europeisk fotboll präglats av rörlighet även på klubbnivå. Nya lag kunde ta sig upp, gamla giganter falla. Den svenska fotbollens egen historia är full av sådana exempel. I dag är detta alltmer sällsynt. I de fem stora ligorna har antalet olika mästare minskat markant. I engelska Premier League har 84 procent av topp-4-placeringarna under de senaste 25 åren tagits av bara fem klubbar. Champions League, som i teorin är öppen för över 700 lag, domineras av samma handfull klubbar varje år. För supportrarna är detta ingen marginell förändring. Osäkerhet om utgången – särskilt över en hel säsong – är en central del av sportens värde. När samma klubbar år efter år abonnerar på titlar och Europaplatser försvinner spänningen. Matcherna spelas fortfarande, men dramatiken bleknar.

Här uppstår ett klassiskt marknadsmisslyckande. Varje enskild storklubb tjänar på att samla så många toptalanger som möjligt, även om detta försämrar ligans attraktionskraft som helhet. Konkurrensbalans är en kollektiv nytthet: alla gynnas av den, men ingen har tillräckliga incitament att försvara den.

I Nordamerika har professionell idrott länge accepterat detta faktum. Där har professionella ligor som ishockeyns NHL, NBA (basket) och NFL (amerikansk fotboll) infört lönetak, omfattande intäktsdelning mellan klubbar och spelare samt ett draftsystem som innebär att det lag som kommer sist i ligan ett år får välja först bland de ännu ej kontrakterade talangerna inför nästa säsong. Dessa regler uppfattas ofta i Europa som främmande eller "osportsliga". I själva verket är de uttryck för ett institutionaliserat ansvarstagande för helheten. De tvingar ägare och spelare att internalisera spelets långsiktiga värde – att de nationella ligorna och internationella cuperna måste vara intressanta även om tio eller tjugo år.

Europeisk fotboll saknar i dag motsvarande mekanismer. Finansiella regelverk finns, men kringgås systematiskt. Intäkterna från gemensamt sålda tv-rättigheter fördelas i huvudsak efter sportslig framgång och förstärker därmed existerande hierarkier. Samtidigt betalar supportrarna allt högre priser för biljetter och abonnemang, medan bredd- och ungdomsverksamhet ofta kämpar med knappa resurser.

Om fotbollen ska förbli något mer än globaliserad elitunderhållning krävs därför reformer som går på djupet. Mer långtgående intäktsutjämning. Begränsningar av lönekostnader, utformade i samspel med starkare och mer samordnade spelarfack. Och mekanismer som återför en del av de enorma överskotten till ungdomsidrott och lokala klubbar – exempelvis genom en särskild "sportkartells katt" på elitfotbollens intäkter.

Detta är ingen uppmaning till politisk detaljstyrning. Tvärtom. Det bästa vore om fotbollen själv tog ansvar. Utan institutioner och regelverk som balanserar marknadens logik riskerar Europas största idrott att förlora just det som gjort den älskad: känslan av att allt faktiskt kan hända.

Magnus Henrekson

Lars Persson